

Name of recording: Sosialbrekrft.wav

Length of recording: 00:45:29

Client: tore.vabo@ks.no

Information:

[recording starts]

Intervjuer 1: [00:00:04]: Men da har man også kanskje glemt å spørre om.. oi, er vi så opptatt av å få til en utvikling at man glemmer at det også skal være et godt sted å være?

Intervjuobjekt 1: [00:00:16]: Men verden har jo stått ovenfor veldig store utfordringer tidligere også, som man har klart å løse. Det som er utfordringen her, er jo at vi må samarbeide på tvers av sosiale, kulturelle og andre grenser, ikke sant. Hele verden må bidra for å få til dette her.

Intervjuer 1: [00:00:36]: Du lytter til en podkast av Våres steder, produsert i samarbeid med kommunesektorens organisasjon, KS. Jeg heter Ragnhild Augustsen, og podkasten er produsert sammen med min podkastmakker Karoline Birkeligaus. Musikk er laget av Petter Winther, og Tage Tollefsen har ansvar for lyddesign. Og i dag skal vi snakke om hvordan planleggere kan bidra til å skape lokalsamfunn som er bra for folk, altså sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Det betyr at det vi bygger i dag, det skal bidra til at lokalsamfunnene blir bedre for folk i morgen. Og det er helt åpenbart, det er veldig mye av det vi bygger i dag, som vi kanskje ikke er helt sikker på at blir så veldig bra med tanke på det sosiale. Og så står vi der da, og kaver og kaver med de planene våre, men kanskje likevel har en følelse av at vi står bom fast i gjørmen.

Intervjuobjekt 2: [00:01:36]: Jeg tenker det om ganske mange ting som bygges i dag, at man kunne ha droppet det. Ja, det tenker jeg.

Intervjuer 1: [00:01:44]: Vi snakker om forfall, segregering, polarisering, svenske tilstander, ensomhet, fedme, fraflytting, slum, kriminalitet, aldrende befolkning, ghetto, vold, sykdom, rus, utenforskap, fattigdom, skolenekt, færre muligheter. Gunnar Ridderstrøm, førsteamanuensis ved NMBU, med en doktorgrad i helse og fysisk planlegging, han setter ord på at vi lenge har vært opptatt av miljømessig bærekraft, og forså vidt også økonomisk bærekraft. Og nå så begynner vi å erkjenne at vi må være mer opptatt av det sosiale.

Intervjuobjekt 1: [00:02:28]: Vi er avhengig av fellesskapet, og vi har beveget oss inn i et samfunn hvor det individuelle har vært veldig sterkt vektlagt. Hvor den enkelte skal lykkes. Og så har vi kanskje etter hvert begynt å innse at vi lykkes i et fellesskap. Og i hvert fall hvis vi skal lykkes med bærekraft, som innebærer at vi skal begynne å gjøre veldig mye annerledes enn det vi gjør i dag. For den enkelte, så dreier det seg om hva er et godt liv. Og de fleste får litt dårligere livskvalitet hvis de bare skal klare seg alene. Vi er sosiale av natur. Det er grunnen til at vi har overlevd som art. Jeg pleier å si det, vi springer ikke spesielt fort. Vi kommer ikke unna de som prøvde å spise oss opp. Vi har ikke noen skarpe tenner eller klør. Vi er ganske underdog i en naturverden. Men vi klarer oss fordi vi er sosiale, og fordi vi klarer å tenke og danne kulturer. Det er det som er vår styrke. Og så kan det hende at det blir vår bane også, hvis vi ikke klarer å endre hvordan vi omgås omgivelsene våre. Det er en sosial prosess. Jeg tror det er helt grunnleggende å forstå.

Intervjuer 1: [00:03:43]: Vi er sosiale dyr, og vi trenger hverandre. Og vi trenger å finne ut av hva det betyr for planleggere å jobbe med det sosiale i lokalsamfunn. For å skape steder som er bra for folk.

Intervjuobjekt 1: [00:03:56]: For det som er.. de fysiske omgivelsene endrer seg jo over tid, men veldig sakte. Eier du en enebolig, så er det en konstant kamp mot forfallet. De sosiale forholdene, de endrer seg mye mer dynamisk og mye mer usynlig for oss. Du ser liksom ikke på folk om de har mange venner eller ikke. Du ser ikke på dem om de trives i de sosiale omgivelsene de er, eller om de kulturelle tingene de holder på med faktisk gir mening og bygger de opp og gir et positivt tilskudd til tilværelsen, eller om de bare gjør det av plikt. Sånn at det er mye vanskeligere å få grep på hva det sosiale faktisk er, og om det er bra eller dårlig, og hvilken vei det utvikler seg.

Intervjuer 1: [00:04:42]: Du kan se på de fysiske omgivelsene at de forfaller, men det er mye vanskeligere å ta den sosiale temperaturen på et sted. Vi har i samarbeid med KS og en gjeng med kloke hoder samlet et slags råd rundt et bord for å diskutere saken. Og i samtalene så deltok KS selv, samt representanter fra folkehelse, planleggere, distriktssenteret, husbanken, forskere på nabolagseffekter, forskere på folkehelse og sosial bærekraft i planen. Ble vi noe klokere? Det gjenstår å se. Vi fikk i det minste en anledning til å snakke sammen. Og det trengte vi, for rådets aller første erkjennelse var at vi snakker forbi hverandre.

Intervjuobjekt 3: [00:05:41]: Jeg er litt uenig med noen av de som har snakket nå. Jeg synes faktisk det er en del man får til. Ja, man kan alltid si at det er noen som taper og at noen boliger er dyrere, selvfølgelig i sentrum, det er de. Men det vi har sett, er at den tanken om

å skape byliv, den har slått gjennom. Vi har tross alt fått i Oslo en fjordby, det hadde vi ikke før. Det har blitt bilfrie områder. Det har blitt mye møteplasser. Mye benker. Og det er ikke bare i Oslo, det er andre steder og. Det må vi liksom huske på, det har skjedd.

Intervjuobjekt 4: [00:06:15]: Men man kan jo også i oppstartmøtet da være veldig tydelige på at her ser vi det her er et sentralt område i forhold til skole og det ene og det andre. Og det her er ting som man må ha spesielt fokus på i planen. At her må det utredes.

Intervjuobjekt 5: [00:06:25]: Men gjør man det? Det er jo et annet spørsmål. Er man gode nok til det?

Intervjuobjekt 4: [00:06:30]: Til at vi stiller krav om det? Ja. Det kan man gjøre.

Intervjuobjekt 5: [00:06:32]: Det er jeg litt tvilsom på. Men jeg tror at i mange steder i dette langstrakte land, at man ikke har god nok kompetanse kunnskap og erfaring i forhold til hvordan man skal få inn det sosiale mye mye tidligere. Eller hvordan man skal ta utgangspunkt i det sosiale før man i det hele tatt går i gang med å vurdere noe da.

Intervjuobjekt 6: [00:06:57]: Men det som jeg ikke hører så mye, det er den der anledningen til å mobilisere lokalsamfunnet. Til å bruke den sammenhengen som er mellom det fysiske og det psykiske, for det vi ser er at hvis ikke det fysiske er på plass, så bruker ikke innbyggerne de plassene. Og da blir det ikke noe sosialt. Og den andre veien. Hvis det er bygget ut sånn og sånn, så begynner innbyggerne å bry seg om å være der. Akkurat nå så er det sånn at, spesielt på Tinnheia så var det veldig dårlig sosialt lim, om du vil. Det var ikke sånn koordinert samfunn som mobiliserte seg, og det betydde at her er det et lokalsamfunn som forfaller fysisk. Og da får vår planavdeling og vårt parkvesen og vårt ingeniørvesen på puklene ikke sant. Vi trenger hjelp, ressurser, ikke sant. Og så ser vi det at når vi begynner fra en [??00:07:51] innbyggerdialog, å hjelpe dette samfunnet til å bli sosialt bærekraftig, til å snakke sammen. Bare å snakke sammen, ha en møteplass og snakke sammen. Og så begynner de å søke bydelsfond, bruke de politiske virkemidler som er. Det som skjer nå, er at de har begynt å mobilisere på seg, søker midler selv, og begynner å vedlikeholde det fysiske. Og så plutselig så blir det en plass som blir mer og mer sosialt bærekraftig, og mer og mer bærekraftig på det fysiske, da. Så her henger ting sammen.

Intervjuer 1: [00:08:32]: Rådet har vært inne på mange gode ting, men har særlig funnet fire mulighetsrom som vi kan utforske for å bli bedre på å jobbe med sosial bærekraft i lokalsamfunn. Og så sitter du kanskje motløst tilbake nå og tenker.. okay, men det her er faktisk lettere sagt enn gjort. Den der litt sånn snikende bullshit følelsen av at det her har du

hørt før, men du står egentlig fast i gjørmen fortsatt og kaver. Vel, endring tar tid. La oss ta et skritt av gangen, og la oss dykke ned i den virkeligheten som sannsynligvis du og mange andre kan kjenne på hvis du jobber med plan. Vi skal snakke om et helt konkret sted.

Intervjuobjekt 2: [00:09:18]: Det er en bydel med veldig mye biler. En asfaltjungel. Og et veldig slitent lite kjøpesenter.

Intervjuer 1: [00:09:28]: Vi skal dra til et lokalsamfunn hvor man har jobbet med å få til sosial bærekraft i lang tid. Tonje Bostad, hun er planlegger fra Trondhjem kommune. Hun arbeider med områdesatsning i dag, og hun deltok i rådet hos KS. Og det er hun som vi nå hører beskriver et sted.

Intervjuobjekt 2: [00:09:50]: Men, allikevel så er det et område som har veldig mye kvalitet og grøntarealer og muligheter. Og det er en stor mangel på møteplasser i bydelen, gjerne både innendørs og utendørs.

Intervjuer 1: [00:10:08]: Se for deg at du beveger deg langs en vei med boligblokker på alle kanter. Og boligblokkene, de ligger plassert på sånne grønne nydelige velfriserte plener, med frodige trær, og det kjennes nesten ut som du befinner deg i en park. Men det er helt tomt. Det er ingen folk rundt deg. Og det du hører er den jevne motorduren av enorme veianlegg som ligger rundt området, og som forså vidt forteller oss at vi allikevel ikke er alene.

Intervjuobjekt 2: [00:10:43]: Det er en drabantby som ble bygget på 60-tallet. Det er en stor del blokkbebyggelse, som ligger omkranset rundt sånne små tun. Og det har et lite enetasjes kjøpesenter med noen butikker, og et lite torg med inngang til bibliotek og legesenter også videre. Det er et område som sliter med levekårsutfordringer, sånn at det er en sosial demografi som gjør at folk bor litt trangere enn i øvrig del av byen. Og det har vært litt problemer rundt kriminalitet og sånt.

Intervjuer 1: [00:11:38]: Tonje forteller at området er et såkalt levekårsutsatt område, og at folk bor trangt. Den kommunale motgiften mot et sånt lokalsamfunn er det vi kaller et områdeløft. Området og helst beboerne på området skal løftes med diverse fysiske og sosiale tiltak. Områdeløftet har bidratt med å gi bydelen en rekke positive tiltak. Og planleggerne har fått inngående kjennskap til stedets behov.

Intervjuobjekt 2: [00:12:08]: Gjennom områdeløftet er det avdekket behov for flere møteplasser og flere butikker, og et sentrum som tar mer vare på menneskene enn bilene.

Intervjuer 1: [00:12:20]: Det er avdekket et behov for et sentrum med flere butikker og flere møteplasser. Men i sentrum av bydelen, med det slitte kjøpesenteret, husker du? Der skjer det ingenting. Det står igjen og venter på et noen skal bidra med å løfte det. Og så er det ingenting som skjer.

Intervjuobjekt 2: [00:12:46]: Økonomisk, så er det et område som også har utfordringer i forhold til at det ikke er så investeringsvilje her. Det er liksom ikke lønnsomt å bygge ut. Så, man har liksom ventet på den her utviklingen da. Så, det var nok det som gjorde at det har vært et veldig sterkt ønske om at det skulle skje noen ting som en på en måte sånn avslutning på det her områdeløftet. På en måte punktumet da etter en lang prosess. Men da har man også kanskje glemt å spørre om; Er vi så opptatt av å få til en utvikling at man glemmer at det også skal være et godt sted å være? Altså, at de kvalitetene man trenger for at det skal være godt for mennesker å være der, er de ivaretatt?

Intervjuer 1: [00:13:46]: Klarer vi egentlig å ivareta de kvalitetene vi trenger for at det skal være godt for mennesker i de områdene vi bygger ut i dag? Det er jeg jammen ikke sikker på, og det må vi begynne å snakke om hvis vi skal snakke om sosial bærekraft i lokalsamfunn. For her er det sikkert mange som driver med både planlegging og utbygging, som kjenner seg igjen i at det her er krevende. Og særlig når vi befinner oss i et område hvor man er prisgitt at man som privat utvikler skal finne lønnsomhet i prosjektet, og man fra kommuneside er opptatt av at området må løftes både fysisk og i sosial forstand. For det her er virkeligheten for veldig veldig mange. Alle er enige om at noe må skje. Vi må gjøre noe med de fysiske omgivelsene, men for at det skal skje så er man helt avhengig av at en utbygger har lyst til å utvikle området. Og for de fleste av oss betyr det og at de er nødt til å tjene penger på området. Og hvis det er et område hvor det er vanskelig å ta høy leie, selge dyre boliger eller hvor det er vanskelig å få næringsaktører til å fylle lokalene, så er det og krevende for en utbygger å tjene penger. Og man er avhengig av å bygge rimelig. Men, kan det bli for rimelig? I sentrum av det her stedet som vi har besøkt, så var alle enige om at noe måtte skje. Og for at noe skal kunne skje, så har vi behov for å planlegge. Og da har jeg lyst til å spørre Gunnar Ridderstrøm som var han førsteamanuensis fra NMBU. Hvorfor planlegger vi?

Intervjuobjekt 1: [00:15:37]: For det var en erkjennelse man fikk etter hvert som urbaniseringen begynte å skyte fart, det var at hvis den enkelte gjør det som er rasjonelt ut fra egne interesser, så blir fellesløsningen suboptimal. Fordi, det fører til brann. Det fører til problemer med transport. Det fører til kaotiske omgivelser i forhold til organisering av hvor funksjonen lander, også videre. Fordi, det jeg har behov for påvirker deg negativt. Den

enkeltes gode løsning er en dårlig løsning for fellesskapet, eller i hvert fall en dårligere løsning enn det planleggingen kunne bidra med. Det er liksom kjernen i planlegging. Og så pendler vi hele tiden mellom.. hva skal enkeltindividet få lov til å gjøre? Jeg eier en eiendom, skal jeg få lov til å gjøre hva jeg vil på den? Og fellesskapets interesser. I forhold til estetikk. I forhold til funksjon. I forhold til brann. I forhold til sikkerhet. I forhold til tilgjengelighet, også videre. Så, det er liksom planleggingens.. hele tiden så pendler vi mellom disse faktorene. Når vi har en rødgrønn regjering, så er vi mer over på fellesskapet, og vektlegger fellesskapets interesse. Og når vi har en Høyre og FRP regjering, så er vi mer over på å tilrettelegge for den enkelte, at de kan gjøre litt mer som de ønsker.

Intervjuer 1: [00:17:00]: Helt i kjernen av å drive med planlegging, så ligger altså kunsten å balansere fellesskapets behov og interessen for enkeltindividet, eller de som eier en eiendom sine behov. Og i Norge i dag, så har vi en liberal holdning til utbygging, hvor man i stor grad legger opp til at det er det private som skal stå for utbygging når det kommer til næring og bolig. Og så er det det offentlige som skal rette rammevilkårene for hva det er lov å bygge. Og det her påvirker handlingsrommet for hvordan man kan jobbe med sosial bærekraft, noe lokalsamfunnet som Tonje beskriver illustrerer ganske godt. Og det er åpenbart at vi som planleggere må ta inn over oss de økonomiske rammebetingelsene for utvikling, og at vi ikke alltid kan velge fra øverste hylle. Men, så virker det også så håpløst da når vi jobber med sosial bærekraft, at vi liksom skal akseptere at de stedene som i utgangspunktet sliter sosialt, de stedene er også der vi har behov for å bygge billigst og dårligst. Som dere sikkert forstår, så er det krevende å finne ut hvordan planleggeren skal bidra til bedre bygde omgivelser med de her forutsetningene. Men alt håp er ikke ute. Gunnar minner oss på at vi som planleggere, vi arbeider ikke bare med de fysiske resultatene. Vi har og ansvar for planprosessen. Og Gunnar minner oss om et veldig viktig begrep: Sosial kapital.

Intervjuobjekt 1: [00:18:34]: Det er jo en sosiolog som lanserte det i 2002, som en parallell til økonomisk kapital. Og sosial kapital definerte han som evnen til lokalsamfunnet for å ivareta egne interesser, altså klarer de å få gjennomført det de selv ønsker seg? Det betyr jo at hvis vi skal bidra til sosial bærekraft gjennom planprosesser, så er ikke det bare å levere et fysisk resultat, men det er også hvordan det resultatet blir til. Og det kan være at befolkningen er med på å bestemme hvordan ting skal være. Og da må vi si at sosial kapital sier man som regel består av tre elementer. Det ene er kontakten innad i de ulike sosiale gruppene. Og det kan være basert på hvor du kommer fra, hvis du er innvandrer til Norge. Det kan være basert på religion eller språk, eller at du bor nær hverandre. Men, det er liksom gruppeforståelsen. Og så er det kontakten mellom ulike grupper. For de enkelte i seg selv er ikke så sterke som hvis de klarer å samarbeide. Og de to faktorene er ofte diskutert. Den tredje faktoren er ikke så ofte man tar fatt i, og det er den vertikale forankringen. Altså, fra de gruppene lokalt og opp til de som faktisk beslutter. Og i den sammenhengen er en fysisk planlegger som skal komme på et planforslag en beslutningstager. Politikerne er beslutningstager. Administrasjonen i kommunen er beslutningstager. Næringslivet kan

være beslutningstagere, for eksempel i Trondheim, hvor da utbygger kommer med et forslag. Han er beslutningstager fordi han velger å legge frem et planforslag. Og den kontakten er også kjempeviktig for å ivareta sine egne interesser. Og det betyr at når vi kjører medvirkningsprosesser, så bør beslutningstagerne være med, sånn at du har muligheten til å snakke med dem og har muligheten til å ta kontakt med dem etterpå. Det er mye lettere å ta kontakt med en du har drukket en kopp kaffe med, enn en du egentlig aldri har møtt annet enn om har lest om i avisen, og vet at han finnes som en kontakt på nettsiden til kommunen. Og dette er ofte en kritikk vi møter når vi er ute og har medvirkningsprosesser. Hvor er politikerne? Folk skjønner at det er de som skal ta beslutningene til slutt. Det er de som er viktig å påvirke. I alle medvirkningsprosesser, så bør ledere i kommunen, i administrasjonen og politikerne være med. Det vil bygge den sosiale kapitalen på det stedet.

Intervjuer 1: [00:21:03]: Det er interessant. For på en måte så kan man da tenke seg at planprosessen, den blir nesten som en møteplass i seg selv. En arena for samhandling og samtale.

Intervjuobjekt 1: [00:21:13]: Det ene er prosessen, og det å bruke prosessen til å øke forståelsen, innsikten og kontakten mellom de ulike aktørene. Og det andre er det fysiske og funksjonelle, og da må vi ikke se oss blind bare på det fysiske. Det fysiske er en slags, jeg kaller det en beholder for funksjonene som skal være der. Bygger du en leilighet på 18 kvadratmeter, så er det noen funksjoner som blir veldig vanskelige eller helt umulig å få gjennomført i den leiligheten.

Intervjuer 1: [00:21:41]: Kan man og si noe om hvordan de fysiske omgivelsene kan bidra til å løfte det sosiale?

Intervjuobjekt 1: [00:21:48]: Det er en diskusjon i forskningen på hva er det som påvirker.. nettopp vært med på en utredning om fysisk aktivitet. Hva er det som påvirker hvor fysisk aktive vi er? Og da er det.. ja, det er omgivelsene. Finnes det sykkelstier, finnes det turveier? Er det arealer du synes er attraktive og har lyst å bevege deg i? Men det er også en sosial påvirkning. Hvis alle i nærmiljøet ditt synes at du er litt teit hvis du driver og trener, så er det en tendens til at du trener mindre. Hvis det blir en sånn positiv forsterket spiral med at flere er opptatt av å bevege seg fysisk, så blir det en sosial norm som vi har en tendens til å følge, sånn at vi trekkes i den retningen.

Intervjuer 1: [00:22:38]: Vi må også anerkjenne at skal de fysiske omgivelsene bidra til sosial bærekraft i et lokalsamfunn, så må de ses i sammenheng med det sosiale og det kulturelle. Og så er det en ting å se det sosiale og det fysiske i sammenheng, men vi må og se på

bydelen, lokalsamfunnet, nabolaget eller området som en helhet. Altså, ikke bare se på enkeltprosjekter. Gunnar han forteller om et eksempel som han kjenner til fra Hamburg litt syd for sentrum, hvor det var et område som var sterkt belastet. Det her var et område hvor folk bodde trangt, og hvor de var opptatt av å løfte bydelen på et områdenivå. De gjorde en rekke fysiske oppgraderinger, men Gunnars poeng er at i tillegg så bygde de et nabolaghus.

Intervjuobjekt 1: [00:23:31]: Og så har de da bygd et sånt slags nabolagshus, som er åpent for barn og ungdom til å gjøre lekser på ettermiddagen, fordi mange av disse leilighetene er såpass små og du har såpass mye søsken. Du har ikke ro til å gjøre lekser på en ordentlig måte i en såpass liten leilighet. Det har de tatt innover seg. Så, da kan du gå dit og gjøre lekser, og få litt fred. Det er sånne fysiske rammebetingelser som også påvirker hvor mange er det som fullfører skolen, og får de gode eller dårlige karakterer? Ikke sant, hvis du sitter i en 18 kvadratmeters leilighet. Men, det er noen sånne fysiske og funksjonelle sammenhenger mellom små leiligheter og hva som er mulig å få til av et godt sosialt liv. Og da må du kanskje supplere de mulighetene på utsiden av boligen. Jeg sier ikke at dette er enkelt, men jeg tenker at det er i den retningen vi må tenke, hvis man skal tillate at man bygger mange flere av de små boligene som vi vet kommer til å bli utfordringen i fremtiden, sosialt sett.

Intervjuer 1: [00:24:34]: Gunnar er altså inne på noe veldig viktig, og helt grunnleggende. Han minner om at det å styrke den sosiale bærekraften, det handler om å styrke det som er bra for fellesskapet. Vi har snakket litt om den markedsøkonomiske virkeligheten som vi har som utgangspunkt. Og Gunnar er opptatt av å formidle at planprosessen også kan betraktes som en arena, hvor vi setter ulike folk i kontakt med hverandre, og at vi som planleggere kan gjennom det forsøke å styrke den sosiale kapitalen i området. Og helt til sist, så trekker han frem det her med å se de ulike prosjektene på lokalsamfunnsnivå. Det her var og rådet opptatt av. Vi må bli mer oppmerksomme på hvordan hvert enkeltprosjekt påvirker lokalsamfunnet som helhet. Det her er også noe planlegger Tonje er opptatt av, og opplever at det er en gjennomgående utfordring.

Intervjuobjekt 2: [00:25:31]: Det her er jo litt den problematikken man har i forhold til at man jobber med planer en og en. At, det er veldig sånn frimerkeplanlegging som jeg kaller det da. Og hvis man hadde klart å se bydeler litt mer i en større sammenheng, så hadde man kanskje fått inn de.. fordi, i et nærmiljø, så har man en del behov. Barn har behov for fritidsaktiviteter. De har behov for steder å henge. De har lekeplasser, idrettsflater. Voksne har behov for ulike ting. Og det at man sørger for i en bydel å ha alle de forskjellige kvalitetene er veldig viktig, men det er ganske vanskelig å få til det når man planlegger en og en tomt. Da får man gjerne bare en liten del av det. Da er man veldig introvert, eller tenker kun på de kravene som skal stilles for de som skal bo innenfor det området. Det er en kjempeutfordring, å få alle de tingene til å henge sammen.

Intervjuer 1: [00:26:47]: Vi må altså anerkjenne at det finnes noen behov knyttet til et nærmiljø eller et nabolag. Unger har noen behov. Voksne har noen behov. Ungdommer har noen behov. Og de her behovene, de må det settes av plass til. Og det er krevende. Særlig hvis eiendom for eiendom utvikles hver for seg, og ingen egentlig sitter med oversikten over hva lokalsamfunnet har behov for. Vi skal tilbake til caset vårt eller lokalsamfunnet som vi har snakket om tidligere. Et sted hvor det har vært et områdeløft, og hvor man derfor har gjort mye av det som også rådet har vært opptatt av. Nettopp å sørge for at man har god kunnskap på områdenivå og inngående kjennskap til folk sine behov. Alt ligger til rette for at her kan planleggerne bidra til et skikkelig løft for bydelen. De vet hva som trengs. Vi skal inn i planleggerens virkelighet. Og husk på at vi befinner oss i et lokalsamfunn som er levekårsutsatt, og hvor det er lite investeringsvilje. Området har et gammelt og slitent sentrum som sårt trenger at en privat utvikler er villig å investere i å oppgradere stedet. Og så en dag skjer akkurat det. Det kommer inn et planforslag. Altså, et første forslag til hvordan den her eiendommen kan utvikles. Men det planforslaget som kommer inn, det var ikke akkurat det man hadde sett for seg eller håpet på.

Intervjuobjekt 2: [00:28:27]: Det som gjerne er en utfordring i starten av en planprosess på tross av at man har alle de her gode grunnlagene, så kommer det gjerne inn et forslag til, eller et planforslag, og da har man gjerne kommet ganske langt med konseptet, sånn at, jeg tror vi allerede ved oppstart manglet en del av den koblingen til det som har skjedd før, og det som skulle skje fremover. Sånn at vi startet på kanskje litt feil grunnlag for å komme ordentlig i mål. Og i tillegg, så hadde vi en utfordring i den plansaken her at området ble solgt, sånn at det ble en ny forslagsgiver som overtok midt inne i. Så, vi burde nok kanskje her ha startet på nytt, og fått et enda bedre grunnlag og forståelse for hva det var egentlig vi ønsket å oppnå. Litt mer omforent målepunkt da i prosessen.

Intervjuer 1: [00:29:36]: Ja. For det er jo ikke sånn at vi alltid er helt enig om hva sosial bærekraft betyr, og hvordan det ser ut. Og når man da kommer skjevt ut helt fra starten med veldig ulike forventninger til hva som er mulig, ja, da blir det vanskelig.

Intervjuobjekt 2: [00:29:55]: Vi hadde veldig klare holdninger i starten, om at det er viktig å skape gode og trygge steder å bo og oppholde seg i. Hvor folk har lyst til å være, og hvor de opplever både god livskvalitet og tilhørighet og trivsel. Og så ble det veldig tidlig lagt opp til å bygge et lite kjøpesenter med boliger på tak. Og vi opplever det at den her typologien ofte vanskeliggjør de her gode kvalitetene som man ønsker å oppnå i en bydel. Sånn at det var veldig vanskelig helt fra starten av å endre det her konseptet, så det vi gjorde i plansaken det var å jobbe for å få sikret de her mest mulige åpne inngangene. Og få sikret vinduer ut mot gaten og byrom. Og så jobbet vi med å få byrommene breie nok til å få inn trær og benker, og gjerne litt sånn areal mellom vei og fasadeliv, sånn at vi får til de her tilfeldige

møtene mellom folk. Så det er plass til det. I tillegg så jobbet vi med å sikre god og brei variasjon av leilighetsstørrelser, og at de fleste boligene ble gjennomgående, og at ikke for mange fikk problematikk med støy. Men, det var veldig utfordrende å bli enige om hvilke kvaliteter som er viktig å sikre i planen, og hva som er nødvendig for å sikre de her gode sentrumsområdene. Sånn at jeg tror oppriktig at forslagsstiller virkelig mente at deres forslag var bra nok, og at det vi påpekte som problematisk opplevdes litt som provoserende for dem. Fordi vi gikk så dypt inn i problematikken, nettopp fordi vi hadde så mye kunnskap om den her bydelen og hva bydelens innbyggere savnet, og de prosessene man allerede hadde vært igjennom da. Men det vi gjorde til slutt siden vi ikke ble omforent med forslagsstiller, det er at vi valgte å legge frem et alternativt planforslag, hvor minstekravene i Tek og KPA var oppfylt. Så, vårt forslag var heller ikke kjempebra, men det var i hvert fall greit.

Intervjuer 1: [00:32:18]: Tonje forteller altså om en virkelighet hvor de som planleggere ikke klarer å bli enig med utbygger om hva som vil være et godt prosjekt for bydelen. De ender opp med å lage en alternativ plan hvor de illustrerer hvordan de mener at det kan se ut, men så ender det allikevel opp med at utbyggers forslag blir vedtatt av politikerne, til tross for administrasjonens anbefaling. Politikerne er opptatt av at prosjektet skal bli noe av.

Intervjuobjekt 2: [00:32:55]: Det som var veldig spesielt i den her bydelen, det var jo at det var en enorm kunnskap som man hadde tilgang på før man startet med en reguleringsplan. Etter som det hadde vært et områdeløft her i flere år, så visste man hva innbyggerne ønsket seg. Og man visste hvilke utfordringer bydelen sto ovenfor. Men nettopp det her da, at det hadde vært et områdeløft, gjorde også at det var et massivt ønske fra politikere å få sentrumsområdet vitalisert. Og i prosessen med reguleringsplanen, så viste det seg at det veide så tungt at man kanskje glemte litt å spørre seg om det ble et godt sted å være. Sånn at de grepene som ble tatt i planen, eller de grepene som vi ønsket da å sikre i planen, som skulle føre til liksom det her trygge og gode og inviterende sentrumsområdet med de her gode kvalitetene på bakkeplan, de fikk vi ikke til til slutt.

Intervjuer 1: [00:34:00]: Det her er virkeligheten for både politikere, planleggere og utbyggere over hele landet. Og noe som sikkert veldig mange kan kjenne seg igjen i. Det er åpenbart, at her er man ikke enig om hva som skal til for å styrke den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet. Utbygger må forholde seg til den økonomiske virkeligheten i området, mens planleggerne er bekymret for at prosjektet ikke skal bidra nok til fellesskapet. Og da spør man seg jo egentlig ganske fort om er det nesten et bedre alternativ å ikke bygge noen ting?

Intervjuobjekt 2: [00:34:39]: Det er jo ikke verd å bygge by, som ikke blir bra for oss også i fremtiden. Så, jeg tenker det om ganske mange ting som bygges i dag, at man kunne ha droppet det. Ja. Det tenker jeg.

Intervjuobjekt 1: [00:34:56]: Veldig mye av det som bygges i dag kommer til å bli slumområder i fremtiden. Det ser vi ut ifra som du sier den fysiske strukturen og størrelsen på leilighetene. Og det har med økonomi også å gjøre. Du har råd til en bitteliten leilighet, og så trækker du deg sammen der med samboeren din, og hund og katt og barn, og hva du nå har, fordi det er det du har råd til. Så, da er det to perspektiver på det da. Hvis vi lar være å bygge de områdene, så vil disse sosiale problemene spre seg mer utover. Og da merker vi de ikke så godt. At det bor et par tre familier som har problemer i et litt større område, det merkes ikke. Det går på en måte under radaren. Assimilert opp i det det området. Kanskje det er en bedre strategi, jeg vet ikke. Dette har jeg ikke sett noe forskning på. Men det andre er å da si at, okei, hvis det er sånn at det eneste økonomiske bærekraftige her er å bygge veldig mange små leiligheter, så må vi i hvert fall ta inn over oss at leilighetene og uteområdene må ses på som en enhet. Og da må det bli veldig mye bedre kvalitet i de uteområdene og de funksjonene som er tilgjengelig som du trenger for å bo ålreit, og som du ikke har plass til i din egen leilighet. Det er den andre måten å takle det på. Det tredje måtte være da at det offentlige går inn og subsidierer, og det er helt utenkelig.

Intervjuer 1: [00:36:19]: Altså, bygger vi morgendagens slum folkens? Er det håpløst? Er vi nå på full fart baklengs og revers inn i den sosiale bærekraften? Kjenner du som meg at det er nesten som en slags klump i magen. Er det håp?

Intervjuobjekt 1: [00:36:43]: Ja, jeg tror det er håp. Men jeg tror at vi må ha en mye større kriseforståelse enn det vi har i dag, før vi virkelig tar fatt på dette på alvor. For det er nok litt sånn nå at vi lukker øynene og tenker at det går nok over, og jeg har det for så vidt bra, så da har jeg ikke tenkt å endre på så mye. Men verden har stått ovenfor veldig store utfordringer tidligere også som man har klart å løse. Det som er utfordringen her er at vi må samarbeide på tvers av sosiale, kulturelle og andre grenser, ikke sant. Det er egentlig hele verden må bidra for å få til dette her.

Intervjuer 1: [00:37:30]: Men ikke alle lukker øynene. Vi har jo rådet vårt, de kloke hodene som ville være med oss og KS og snakke om sakene. Hva har de kommet frem til og, hvordan gikk det egentlig? Vi begynte jo med den aller første erkjennelsen: Når du samler forskere og folkehelsefolk, husbanken og planleggere i samme rom for å snakke om sosial bærekraft, så snakker vi forbi hverandre. Og etter å ha fått lov å følge planleggerens virkelighet i den her podkasten i et lokalsamfunn, så er det også ganske klart at planleggere, utbyggere, og politikere, de kan også finne på å snakke forbi hverandre. Som Tonje sa, hun er helt sikker på at utbyggeren mente at de gjorde det som var riktig, og at man på mange måter

opplevde kommuneadministrasjonen som en plage. Muligheten som rådet kom frem til var å bli mer omforent om hva som ligger i begrepet sosial bærekraft for en planlegger. Og da handler det ikke nødvendigvis om å bli omforent om et begrep. Det handler om å bli mer omforent om begrepets innhold som kan oversettes til planleggerens virkelighet. For planlegger Tonjes virkelighet handler det om å kunne på et tidspunkt i en planprosess sørge for at det blir satt ord på hva sosial bærekraft er i akkurat den her planen som hun jobber med. Aller helst lenge før oppstartsmøte.

Intervjuobjekt 2: [00:39:08]: Så, jeg tror kanskje også det er et sånt råd eller en tanke jeg har hatt i det siste etter å ha jobbet med det her. Det at vi helt i oppstart av en planprosess krever at det skal være beskrevet hvordan ønsker man i den her planprosessen å jobbe med sosial bærekraft eller hvordan skal man svare ut. Vi har jo en lovpålagt folkehelselov, som svarer ut det som står der da. At man er bevisst på det helt fra starten, sånn at når man mottar et planforslag til oppstart, så er det helt klinkende klart da må man ha svart ut det. Og da kanskje ikke forslaget er så langt kommet i feil retning.

Intervjuer 1: [00:39:59]: Og for at vi planleggere skal bli bedre på å være konkret, så er det ganske klart av vi trenger tydeligere veiledere og mer konkrete statlige forventninger. For det her med å bli konkret er først og fremst en viktig forventningsavklaring for alle involverte aktører. Og så er det en ting hvor bra et enkeltprosjekt kan være med tanke på sosial bærekraft, men det er noe annet hvordan det her enkeltprosjektet virker inn på lokalsamfunnet som helhet. Og for at planleggere skal kunne lage overordnede strategier for hvordan de ulike lokalsamfunnene skal kunne styrkes sosialt, og sørge for at enkelteierdommer som utvikles bidrar til at lokalsamfunnet får noen positive spiraler fremfor negative. Ja, da trenger vi kunnskap om folk på områdenivå. Mulighetsrom nummer to handler derfor om at planleggeren må få mer kunnskap om folk på områdenivå.

Intervjuobjekt 5: [00:41:01]: Løfte blikket da. Igjen det der om å skaffe seg erfaring som jeg snakket om, som blir så viktig. Og igjen på folkehelse, så er det krav til kunnskapsgrunnlag og der er det mye kompetanse som man kan bruke på rett tidspunkt. Og igjen det med å sette seg i førersetet, sånn at man ikke kommer inni i problemene som du ser da på et område. Da er det for sent. Vi må liksom legge inn noen rammer før vi er der.

Intervjuer 1: [00:41:27]: Og så på et eller annet tidspunkt så handler det om hva man kan regulere eller stille krav om. Og å regulere, det husker dere, det handler om å bruke lover og regler for å styre utviklingen av arealene. Og her ligger det mulighetsrom i å utforske det juridiske knyttet til bestemmelser i reguleringsplanen.

Intervjuobjekt 1: [00:41:52]: Da er det viktig å være klar over at de juridiske bestemmelsene egentlig er tre ting. Det ene er krav til prosessen, at du gjennom de juridiske bestemmelsene enten direkte eller ved at du har det som virkemiddel kan stille krav til hvordan prosessen gjennomføres. Det andre er krav til kunnskapsgrunnlag. Konsekvensutredning er jo det. At denne kunnskapen må foreligge før vi er villig til å ta stilling til planforslaget ditt. Hvor mye støy blir det, også videre. I forhold til det sosiale, så trenger vi da kunnskapsutvikling av hvordan kan vi vurdere konsekvensene for det sosiale? Av de fysiske løsningene, men kanskje også av prosessen. Det er vel ikke kommet så langt, kanskje. Det tredje er jo krav knyttet til den fysiske utformingen. Og da er det viktig å være klar over at de juridiske kravene til den fysiske utformingen er bare et grunnlag for å si nei til det vi ikke vil ha.

Intervjuer 1: [00:42:48]: For som Tonje sier, det er ikke sikkert vi hadde kommet så skjevt ut om utbygger selv hadde konsekvens utredet den sosiale konsekvensen av ulike former for utbygging. Det fjerde og siste mulighetsrommet som rådet har snakket om, det handler om samarbeid. Vi får til fint lite alene, og det ligger et mulighetsrom i å utforske planprosessen som en arena for forståelse og samarbeid. For det er mange vi kan ha behov for å samarbeide med for å skape lokalsamfunn som er bra for folk. Og her må vi tenke på at det er ulike aktører som kan bidra med ulike ting i ulike deler av prosessen, og skille mellom de som kan bidra med kunnskapsgrunnlag, de som skal vedta planen politisk, de som skal finansiere utbygging og sørge for at planen blir en realitet. Og de som skal leve med det vi ender opp med å bygge og fylle det med liv og funksjon. Og så vet både du og jeg så alt for godt at vi har en økonomisk virkelighet som vi planleggere må lære oss å forstå, og sette ambisjoner og stille krav innenfor. Vi skal ikke la oss skremme, men vi skal heller ikke være naive. Sosiale goder, det koster penger. Og det må noen betale for. Og når noen ikke er oss, da er vi avhengig av å samarbeide og ha forståelse for hverandres virkelighet. Og i det her tilfellet for hverandres regnestykke. Og da tenker jeg, da er det håp. For vi trenger håp, men vi trenger og kritisk tenkning. Kritisk tenkning uten håp er kynisme, mens håp uten kritisk tenkning er naivitet sier filosof og poet Maria Popova. Vi skal bruke planprosessen som en anledning til å forsøke å forstå både de sosiale og de økonomiske forutsetningene. Og vi skal drive et spett inn i gamle rutiner, og støvete tradisjoner og lete etter muligheter og håp. Så med det kjære venner, vær kritisk til det som kommer. Still krav til hverandre og til prosessen, men ikke glem å håpe på at vi sammen skal finne mulighetsrom, sånn at det vi bygger i dag det er noe vi kan leve godt med også i morgen.

[recording ends]